

Yhteenveto 1/09

Historiallisen Aikakauskirjan 1/2009 teema on *Kulutus ja säästäminen*. Aihetta käsitellään seitsemässä artikkelissa ja kolumnissa.

Kati Mikkolan ja Laura Starkin artikkelissa ("Himotut ja halveksitut kulutustarvikkeet. Uusien kulutustottumusten vaikutukset suomalaisiin maalaisyhteisöihin 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alussa") todetaan, että totuttuja tapoja ja hierarkioita uhmanneet uudenlaiset kulutustottumukset yleistyivät suomalaisella maaseudulla 1800-luvun jälkipuoliskolta alkaen. Miten kulutuskäytänteiden tuomat uudet arvot ja asenteet vaikuttivat sosiaaliryhmien sisäisiin suhteisiin ja johtivat omalta osaltaan sekä talonpoikaisperheiden että säätyjärjestelmän valtasuhteiden murrokseen?

Anna Sundelin tarkastelee artikkelissaan "Siirtolaisnaiset kuluttajina 1700-luvun Jamaikalla" naisten kulutusta 1700-luvun Jamaikalla. Testamentteja tutkimalla voi selvittää naisten omistamien esineiden käyttötarkoituksia sekä analysoida, millaisen merkityksen he ylipäänsä antoivat omaisuudelleen.

Johanna Ilmakunnas toteaa artikkelissaan "Säädynmukaisen ylellisyyden maailma. Aristokratia ja kuluttaminen 1700-luvulla", että ylelliset esineet, puvut ja residenssit kuuluivat aristokratian säädynmukaiseen elämäntapaan ja kuluttamiseen 1700-luvulla. Ruotsin aristokratia oli valmis käyttämään huomattavia taloudellisia voimavaroja ylellisen elämän kustannuksiin. Aristokratia halusi elämäntavallaan tietoisesti osoittaa ja vahvistaa asemaansa maan johtavana eliittinä.

Taina Syrjämaan artikkelissa tarkastellaan maailmannäyttelyiden, edistysuskon ja kulutuskulttuurin niveltyymistä yhteen ("Edistysuskon markkinoilla. Sähköistä sivistystä, onnea ja lumousta Chicagon maailmannäyttelyssä vuonna 1893"). Tarkastelu fokusoituu Chicagon maailmannäyttelyn sähkölaitteiden esittelyyn. Ajan keskusteluissa sähkölaitteet liitettiin tekniseen ja materiaaliseen edistykseen, joka oikeutti ja velvoitti kuluttamaan. Toisaalta samanaikaisesti hyvin tärkeää oli myös sähkön maagisuuden ja elämyksellisyyden korostaminen. Artikkelissä osoitetaan, miten tavara liittyi ja vaikutti aineelliseen yhteisöön monin tavoin jo ennen kuin fyysinen esine tuli osaksi kuluttajan arkikäyttöä.

Kulutustottumusten muutos 1950-luvun läntisessä maailmassa koski sekä kulutuksen määrää että laatua, mutta myös kulutusta koskevia asenteita. Tähän muutosprosessiin liittyi kiinteästi perheellisten naisten työssäkäynnin yleistymisen. Ida Salmisen artikkelissa ("Tarpeet, halut ja moraalit. Naisten ansiotyö ja kulutusasenteiden muutokset Suomessa ja Länsi-Saksassa 1950-luvulla") tarkastellaan näiden kahden ilmiön yhtymäkohtia Suomessa ja Länsi-Saksassa.

Suomesta tuli varsinainen kulutusyhteiskunta vasta sotien jälkeisessä modernisaatiossa. Kiihkein vaihe kehityksessä oli 1960-luku. Vuosikymmen oli myös television leviämisen nopeaa aikaa. Jukka Kortin artikkeli "Televisio 1960-luvun suomalaisen kulutusmentaliteetin rakentajana" käsittelee television roolia suomalaisen kulutusmentaliteetin rakentajana 1960-luvun rakennemuutoksen Suomessa. Tätä tarkastellaan etenkin television kokemisen ja televisiomainonnan antaman mallin kautta.

Kaisa Huttunen ja Minna Lammi tarkastelevat suomalaisten säästäväisyyteen liittyviä puhetapoja ("Suomalainen säästäväisyys. Säästäväisyyden

puhuvat suomalaisissa kuluttajaelämäkerroissa”). Millä tavalla suomalaiset rakentavat itsestään säästäväisiä kuluttajia, miten he puhuvat säästäväisyydestään ja mihin tapahtumiin, toimintoihin tai keskusteluihin he liittävät säästäväisyyden? Kuluttajaelämäkerroissa ei niinkään puhuta kulutuksen nautinnoista vaan säästäväisyys on edelleenkin keskeinen suomalainen hyve. Sen merkitys on kuitenkin muuttunut.

Marjatta Rahikaisen käsittelee kolumnissaan köyhimpien kuluttamisen historiaa ja tutkimusta (”Johtolankoja kaikkein köyhimpien kulutuksen historiaan”).